

มูลเหตุของการผูกปิ่นข้อพิจารณาเกี่ยวกับการเริ่มต้นการผูกปิ่นและหลักเกณฑ์
การผูกปิ่นในระยะแรกบางประการ

ด้วยสภาพที่แตกต่างกันของคนจีนในสังคมไทย ทำให้คนจีนได้รับการปฏิบัติจากรัฐบาลในบางลักษณะแตกต่างกันไป และทำให้คนจีนมีหน้าที่และพันธะต่อสังคมไทยต่างกันไปด้วย การผูกปิ่นซึ่งเป็นการเรียกเก็บเงินแทนการเกณฑ์แรงงานประเภทหนึ่งแสดงถึงความแตกต่างนั้นได้เป็นอย่างดี การศึกษาถึงมูลเหตุของการผูกปิ่นจึงอาจช่วยให้พิจารณาได้ว่าเหตุใดรัฐบาลจึงกำหนดการผูกปิ่นขึ้น อย่างไรก็ตามก็เนื่องจากหลักฐานเอกสารเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การผูกปิ่นก่อนหน้ารัชกาลที่ ๔ มีจำกัดและไม่ให้รายละเอียดไว้ม่าชัด และข้อเท็จจริงบางประการมีข้อโต้แย้ง การศึกษาในบทนี้จึงไม่เพียงมุ่งพิจารณาถึงมูลเหตุและระยะเวลาเริ่มต้นของการผูกปิ่น แต่ได้รวมศึกษาถึงข้อขัดแย้งระหว่างข้อเท็จจริงเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การผูกปิ่นบางประการ เพื่อเสนอสำหรับการพิจารณาในโอกาสต่อไปด้วย

เหตุแห่งการผูกปิ่น

การเกณฑ์แรงงานประชาชนมาทำงานให้หลวงจัดเป็นภาณีรูปหนึ่ง^๑ ที่ผูกครองไทยตั้งแต่ก่อนสมัยรัตนโกสินทร์ได้ประโยชน์จากประชาชนที่พำนักอาศัยอยู่ในพระราชอาณาเขต บุคคลใดไม่ถูกเกณฑ์แรงงาน หรือที่เรียกว่า "รับราชการ"^๒ ต้องเสียส่วยเป็นสิ่งของหรือเป็นเงินตราแทน โดยมีอัตรากำหนดแตกต่างกันไป การเกณฑ์แรงงานนี้ไม่ได้เรียกเกณฑ์เฉพาะคนไทย คนพวกอื่นอันได้แก่ พม่า มอญ ลาว ชวน เขมร

^๑ ฎีกา ประภาพันธุ์, "ระบบเจ้าภาษีนายอากร . . .," หน้า ๒๐.

^๒ หจข., ร.๔ กท.๕ สารตราว่าด้วยให้ ^{ชาหลวง} ^{ผูกปิ่น}
ซื้อมือจีน จ.ท. ๑๒๖๗ (พ.ท. ๒๓๕๘), หน้า ๑๕๗. ^{เจ้าเมืองกรมการ}

มลายู^๑ ทวาย และคนเชื้อสายโปรตุเกส^๒ ซึ่งตั้งบ้านเรือนและประกอบอาชีพอยู่ในเมืองไทย ทางราชการบังคับชักข้อมือคนเหล่านี้เพื่อขึ้นสังกัดมูลนายและเกณฑ์แรงงานไปใช้ในการต่าง ๆ ทั้งในภาวะบ้านเมืองปกติและในภาวะสงครามด้วย เช่นกันกับคนไทย เพราะพิจารณาว่าคนพวกนี้ "เป็นคนคงจะอยู่ในประเทศนี้"^๓

คนจีนอพยพและลูกหลานจีนที่เกิดในเมืองไทย ได้รับการปฏิบัติจากรัฐบาลแตกต่างไปจากคนไทยและคนพวกอื่นที่กล่าวแล้ว คือ ไม่ได้มีการบังคับชักข้อมือคนจีนให้มีสังกัดมูลนายแต่อย่างใด เพราะถือว่าเป็นคนที่ไม่ได้อยู่อาศัยในเมืองไทยเป็นการแน่นอน โดยกล่าวว่า "ครั้นจะบังคับให้สังกัดก็ได้ ค่ายเป็นคนนคาประเทศไป ๆ มา ๆ ไม่ยั่งยืนอยู่เป็นนิจ"^๔ คนจีนทั่วไปจึงไม่ต้องรับราชการตามพันธะในระบบไพร่ นอกจากจะสมัครใจเข้ารับราชการเอง แม้นคนจีนจำนวนมากไม่มีสังกัดและถูกเกณฑ์แรงงาน โดย "ไว้ตัวเหมือนแขกเมือง แต่เที่ยวทำมาหากินอยู่นา ๆ"^๕ กระนั้นก็ตาม รัฐบาลถือว่าเป็นคนอยู่ใต้อำนาจการปกครองและกฎหมายไทย^๖ คนจีนจึงมีหน้าที่ต้องเสียภาษีอากรต่าง ๆ เสมือนกับไพร่ทั่วไป เป็นต้นว่า คนจีนที่ประกอบอาชีพทำนาหรือทำสวน ต้องเสียอากรค่านาหรืออากรสมพัคสรค์ด้วย

^๑ เรื่องเดียวกัน.

^๒ หจข., ร.๔ กห.๒ สารตราว่าค้ายประกาศให้ภูวาราชการเมืองชวาระ
ไทสูบผืน จ.ก. ๑๒๑๔ (พ.ศ. ๒๓๕๕), หน้า ๒๓๕.

^๓ หจข., ร.๔ กห.๕ สารตราว่าค้ายให้ ^{ชาหลวง}เจ้าเมืองกรมการ ^{ไญกบี่}
จีน จ.ก. ๑๒๑๗ (พ.ศ. ๒๓๕๘), หน้า ๑๕๗.

^๔ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๕๘.

^๕ หจข., ร.๔ กห.๘ สารตราว่าค้ายให้ ^{ชาหลวง}เจ้าเมืองกรมการ ^{ไญกบี่}
ข้อมือจีน จ.ศ. ๑๒๑๗ (พ.ศ. ๒๓๕๘), หน้า ๑๕๘.

^๖ หจข., ร.๖ น.๒๐/๖ เจ้าพระยายมราชกราบบังคมทูลรัชกาลที่ ๖,

• มีนาคม พ.ศ. ๒๔๕๘.

แม้คนจีนทั่วไปจะอยู่นอกระบบไพร่ ก็ไม่มีสังกัดมูลนาย และไม่มีหน้าที่เสมอพวกไพร่ แต่ก็มีการบังคับเกณฑ์แรงงานคนจีนเพื่อทำการต่าง ๆ ค่ายเช่นกัน โดยมีกำหนดระยะเวลาเรียกเกณฑ์แรงงาน และระยะเวลาทำงานแตกต่างกันไปจากการเกณฑ์แรงงานไพร่ การบังคับเรียกเกณฑ์แรงงานคนจีนอยู่บ้าง แม้จะเห็นเป็นคนจากนอกประเทศและยังไม่อยู่อาศัยเป็นการถาวรก็เพราะพิจารณาว่า

ถึงกระนั้นก็เป็นคนซึ่งแน่นอนกินอยู่จะปล่อยเสียก็เสียวไม่ใช่ราชการบางการซึ่งพระราชาประสงค์จะต้องทำให้โคโดยเร็ว ก็จะต้องกะเกณฑ์คนจำพวกที่ต้องตัดแล้วให้หนักนากจำพวกนั้นมากไป เป็นการโซ่ไม่เสมอไปไพร่บ้านพลเมืองทั้งปวงแล้วจะเป็นเหตุให้คนที่ยังไม่ได้กำหนดหมายหมอบบางพวกคิดลอบลิกโซ่ราชการ จะปลอมแปลงไฉนเป็นเงินเสียโดยมาก

เพราะฉะนั้นการเกณฑ์แรงงานคนจีนจึงเป็นการเรียกเก็บภาษีจากคนจีนในรูปแรงงาน ขณะเดียวกันเป็นการเพิ่มแรงงานเพื่อใช้ในงานของหลวง และเฉลี่ยภาระให้แก่ประชาชนภายในประเทศโดยถ้วนทั่ว ส่วนคนจีนที่ไม่ได้ทำงานตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ต้องเสียเงินหรือในบางท้องที่อนุญาตให้เสียเป็นสิ่งของแทนได้^๒ ทว่าองเดียวกับเมื่อไพร่ไม่ถูกเกณฑ์แรงงาน

อย่างไรก็ดี จากการศึกษาหลักฐานซึ่งเป็นเอกสารทางราชการเกี่ยวกับการผูกปี้ในระยะต้น ๆ เช่น "ท้องตราเรื่องไค้มอบเหล็กหมันเรือให้พระยานครศรีธรรมราชคุมออกมา และให้จ่ายเงินผูกปี้ข้อมือเงินเป็นค่าแรงทำขวัญ จ.ศ. ๑๑๓๓"^๓ ซึ่งเป็น

^๑ หจร., ร.๕ กห.๕ สรรตราว่าควยให้ ขาหลวง เจ้าเมืองกรมการ ไผูกปี้ข้อมือเงิน จ.ศ. ๑๒๑๓ (พ.ศ. ๒๓๕๔), หน้า ๑๕๘. (โปรดดูรายละเอียดในภาคผนวก ข.)

^๒ หจร., ร.๕ กห.๒ สรรตราว่าควยให้ขาหลวงแลผู้ว่าราชการเมืองผูกปี้ข้อมือเงินเรียกเงินค่าแรง จ.ศ. ๑๒๑๘ (พ.ศ. ๒๓๕๕), หน้า ๑๕๑.

^๓ หวญ. ร.๒ เลขที่ ๕ ท้องตราเรื่องไค้มอบเหล็กหมันเรือให้พระยานครคุมออกมาและให้จ่ายเงินผูกปี้ข้อมือเงินเป็นค่าแรงทำขวัญ จ.ศ. ๑๑๓๓ (พ.ศ. ๒๓๕๔).

หลักฐานเอกสารในรัชกาลที่ ๒ "บัญชีชาหลวงผูกปิ่นเมืองประทุมธานี กลาโหม และพระคลังสินค้า จ.ศ. ๑๒๐๘"^๑ ซึ่งเป็นบัญชีเงินได้จากการผูกปิ่นในรัชกาลที่ ๓ "สารตราว่าค่วยให้ชาหลวงแลผู้ว่าราชการเมืองผูกปิ่นซื้อมือเงิน เรียกเงินค่าแรง จ.ศ. ๑๒๑๔"^๒ ซึ่งเป็นสารตราในรัชกาลที่ ๔ พบว่าเนื้อความในหลักฐานเหล่านี้มีสาระสำคัญอยู่ที่การเรียกเก็บเงินค่าแรงจากคนจีนมากกว่าจะมุ่งเกณฑ์แรงงานคนจีน การกล่าวถึงการเกณฑ์แรงงานคนจีนไว้ อาจเป็นเพียงเหตุผลที่ใช้กล่าวอ้างเพื่อเรียกเก็บเงินค่าแรงจากคนจีนเท่านั้น ดังเนื้อความในหลักฐานฉบับหนึ่ง กล่าวว่า

แลเงินมีชื่อซึ่งเข้ามาสู่พระบรมโพธิสมภารอันอาศัยแผ่นดินอยู่ ณ กรุงเพทฯ แขวงหัวเมืองปากโคตฝ่ายเหนือทั้งปวง ตั้งบ้านเรือนโรงร้านอยู่เรือแพท่าเรือเรือโรงนาตาขายท่ามาหากินมีทรัพย์สินสิ่งสิ้นเลียงบุตรภรรยาอยู่เยนเป็นสกุลครบสามปี จึงใคร่ขอแรงมาช่วยทำการครั้งหนึ่ง แลก็ให้เวนไปหาโคกะเกนไชยสอยราชกวูรสิ่งใดไม่ ๓ ปีชวดจิตว่าตักนถึงกำหนดจะใคร่ขอแรงเงินมาช่วยทำการคลเคื่อน ถ้าจีนไม่ใคร่มาทำการให้ เรียกเอาเงินค่าแรงกลละ + จะใคร่เอาเงินมาจับจ่ายจางเงินกอบ้อมกำแพงต่อไป จึงให้ หมุนกรมพระกลาโหม) ชาหลวงถือตรา กับดวงตรานามเมืองดวงหนึ่ง ตรารูปดวงหนึ่ง ออกมาตีตราประจำครั้งซื้อมือเงิน ... ให้ชาหลวงเจ้าเมืองกรมการกำกับกันผูกปิ่นซื้อมือเงินให้สิ้น เรียกเอาเงินค่าแรงกับจีนกลละ + ... ถ้าชาหลวงเจ้าเมืองกรมการผูกปิ่นซื้อมือเงินได้เงินค่าแรงเงินเท่าใด หัวเมืองที่ใกล้เคียงให้แต่งกรมการคุมเอาเงินค่าแรงเขาไปส่ง เคื่อนละ ๒ ครั้ง เมืองที่ไกลให้แต่งกรมการคุมเอาเงินค่าแรงเงินเขาไปส่ง เคื่อนละครั้ง กว่าจะสิ้นเงินค่าแรงเงิน ออย่าให้หน่วงเหนี่ยวเอาเงินค่าแรงเงินไว้ให้ค้างชาอยู่ใด จะใคร่เอาเงินจับจ่ายราชการให้จางเงินทำการต่อไป^๓

^๑ หมาย. ร.๓ เลขที่ ๑๒๘ บัญชีชาหลวงผูกปิ่นเมืองประทุมธานี กลาโหม และพระคลังสินค้า จ.ศ. ๑๒๐๘ (พ.ศ. ๒๓๘๕).

^๒ หมาย. ร.๔ กห.๒ สารตราว่าค่วยให้ชาหลวงแลผู้ว่าราชการเมืองผูกปิ่นซื้อมือเงินเรียกเงินค่าแรง จ.ศ. ๑๒๑๔, หน้า ๑๔๘-๑๕๒. (โปรดดูรายละเอียดในภาคผนวก ก.).

^๓ หมาย. ร.๔ กห.๒ สารตราว่าค่วยให้ชาหลวงแลผู้ว่าราชการเมืองผูกปิ่นซื้อมือเงินเรียกเงินค่าแรง จ.ศ. ๑๒๑๔, หน้า ๑๔๘-๑๕๒. โปรดดูรายละเอียดในภาคผนวก ข.

จากเนื้อความในเอกสารข้างต้นแสดงให้เห็นว่า สำคัญที่สุดของการผูกปิ่นอยู่กับการจัดการเรียกเก็บเงินค่าแรงจากคนจีนและการนำเงินนั้นไปใช้ มากกว่าจะกล่าวถึงการเกณฑ์แรงงานคนจีนและการนำแรงงานนั้นไปใช้ประโยชน์โดยตรง ในสายตาของจอห์น ครอว์เฟิร์ดซึ่งเป็นทูตอังกฤษเดินทางเข้ามาเมืองไทยในตอนปลายรัชกาลที่ ๒ พ.ศ. ๒๓๖๕ ก็เห็นว่าคนจีนได้รับการยกเว้นไม่ถูกเกณฑ์แรงงาน เสียเพียงเงินภาษีรายหัวหรือผูกปิ่นเท่านั้น ในขณะที่คนพวกอื่นถูกเกณฑ์แรงงานหรืออาจเสียส่วยแทน

การผูกปิ่นจึงน่าจะเป็นการเรียกเก็บเงินจากคนจีนมากกว่าจะเป็นการเกณฑ์แรงงานคนจีนอย่างจริงจังมาตั้งแต่ระยะต้น ๆ แล้ว กรณีที่รัชกาลที่ ๒ โปรดเกล้าฯ ให้หักเงินได้จากผูกปิ่นเป็นค่าแรงงานคนที่ขนย้ายเหล็กหมันเรือ^๒ และกรณีการนำเงินได้จากผูกปิ่นไปใช้เป็นเงินสำหรับจ้างคนจีนสร้างป้อมเสื่อชอนเล็บกับซุงคลองผดุงกรุงเกษมและอื่น ๆ ^๓ อาจเป็นตัวอย่างสะท้อนให้เห็นว่าการผูกปิ่นไม่ได้เป็นการมุ่งเกณฑ์แรงงานคนจีนโดยตรง แต่ปรารถนาที่จะเรียกเก็บเงิน แล้วอาจนำเงินได้มาจ้างคนจีนเป็นแรงงานทำการในภายหลัง

กำเนิดของคำว่า "ผูกปิ่น"

การเกิดคำศัพท์ว่า "ผูกปิ่น" ขึ้นก็สืบเนื่องมาจากวิธีการอย่างหนึ่งในการจัดเก็บภาษีผูกปิ่นนั่นเอง กล่าวคือ เมื่อคนจีนคนใดเสียเงินตามอัตราที่กำหนดแล้ว

John Crawford, The Crawford Papers, a collection of official records relating to the Mission of Dr. John Crawford sent to Siam by the Government of India in the year 1821. (Bangkok : Printed by order of the Vajirananana National Library, 1915), p. 121-122.

^๒ ฎ.ร., ร.๒ เลขที่ ๘ ท้องตราเรื่องไต่ถามเหล็กหมันเรือให้พระยานครา
กุมออกมา

^๓ ฎ.ร., ร.๔ กท.๕ สารตราว่าควยให้ ^{ข้าหลวง} เจ้าเมืองกรมการ } ^{ผูกปิ่น}
ขอมือจีน จ.ศ. ๑๒๑๗ (พ.ศ. ๒๓๘๘), หน้า ๑๕๘.

เจ้าพนักงานจะใช้เชือกป่านซึ่งภายหลังเปลี่ยนไปใช้ "สายแถบแดงอย่างเสว"^๑ ผูกที่ข้อมือซ้ายของบุคคลนั้น โดยเหลือสายไว้ประมาณ ๑ นิ้ว^๒ และใช้ครึ่งซึ่งอ่อนตัวจากการลนไฟกดติดที่ปมเชือก^๓ ให้เป็นรูปกลม ๆ แล้วประทับตราสำคัญของทางราชการ ๒ ดวงซึ่งเป็นตรานามเมืองและตรารูปสิ่งของหรือสัตว์ลงบนครึ่งนั้นดวงละค่าน^๔ และเรียกครึ่งที่ประทับตราแล้วว่า "ปี่" เหตุที่เรียกครึ่งที่ถูกประทับตราว่าปี่คงเป็นเพราะไปมีลักษณะคล้ายกับปี่ที่ใช้ในโรงบ่อนเบี้ยนั้นเอง^๕ ค้วยกวิทยาการ "ผูก" เชือกป่านหรือสายแถบแดงที่ข้อมือและหุ้มปม เชือกค้วยครึ่งซึ่งเมื่อประทับตราแล้วมีลักษณะคล้ายกับ "ปี่" จึงเกิดมีคำว่า "ผูกปี่" และการผูกปี่โดยทั่วไปเป็นการเฉพาะสำหรับคนจีน บางครั้งจึงเรียกรวม ๆ ไปว่าเป็น "ผูกปี่ข้อมือจีน"

เนื่องจากการผูกปี่เป็นการเฉพาะสำหรับคนจีน เมื่อกล่าวถึงการผูกปี่จึงมีความหมายถึงการเรียกเก็บเงินแทนการเกณฑ์แรงงานจากคนจีน จีนคนใดมีปี่ครึ่งผูกไว้ที่ข้อมือแสดงว่าได้เสียเงินดังกล่าวแล้ว ในระยะหลัง แม้มีการกำหนดอัตราเงินเพิ่มขึ้นอีกอัตราหนึ่งสำหรับการเสียเงินโดยไม่ต้องผูกปี่ที่ข้อมือ แต่ยังคงเรียกรวมการเสียเงินอัตราใหม่ว่าเป็นการผูกปี่ค้วยเช่นกัน ดังนั้นความหมายโดยสุทธิของการผูกปี่จึงหมายถึงการเรียกเก็บเงินแทนการเกณฑ์แรงงานจากคนจีนโดยไม่ต้องมีการผูกปี่เสมอไป

^๑ หจข., ร.๕ ค.๑๓.๑/๕ เจ้าพระยาบวรราชกรมบังคมทูลรัชกาลที่ ๕, ๒ มกราคม ร.ศ. ๑๒๗.

^๒ เสฐียรโกเศศ, ฟื้นความหลัง (พระนคร : สำนักพิมพ์ลัทธิจิตสยาม, ๒๕๑๐), ๑ : ๑๐๒.

^๓ อัง-บพิตร ปาลเลกวัช, เล่าเรื่องเมืองไทย, หน้า ๒๗๘.

^๔ หจข., ร.๕ ค.๑๓.๑/๑ พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นนราธิปประพันธ์ - พงศ์กรบับังคมทูลรัชกาลที่ ๕, ๕ มิถุนายน ร.ศ. ๑๑๐.

^๕ เสฐียรโกเศศ, ฟื้นความหลัง, ๑ : ๑๐๒. และใน ๑ : ๑๖๐ ท่านได้บรรยายลักษณะของปี่ที่ใช้ในโรงบ่อนเบี้ยว่า "ปี่นั้น ส่วนมากทำค้วยกระเบื้องถั่วที่ทำค้วยทองเหลืองหรือแก้วก็มี รูปกลม ๆ แบน ๆ ก็มี เป็นรูปสี่เหลี่ยมหรือรูปอย่างอื่นก็มี ตัวปี่มีลวดลายเป็นเครื่องหมายยี่ห้อยต่าง ๆ".

ปัญหาและข้อพิจารณาเกี่ยวกับระยะเวลาการเริ่มต้นการผูกปี

การผูกปีเริ่มมีขึ้นครั้งแรกเมื่อใดไม่มีหลักฐานใดกล่าวไว้แน่นอนและชัดเจน เอกสารทางราชการของไทยซึ่งมีอายุปีเก่าสุดเกี่ยวกับ เรื่องการผูกปีเท่าที่ค้นพบในปัจจุบันคือ "ท้องตราเรื่องไค้มอบเหล็กหมันเรือให้พระยานครศรีธรรมราชคุมออกมา และให้จ่ายเงินผูกปีข้อมือจีนเป็นค่าแรงทำขวัญ จ.ศ. ๑๑๗๓ (พ.ศ. ๒๓๕๔)" ซึ่งกล่าวว่า "แต่เงินค่าแรงมันเรือนั้นให้หักเอาเงินค่าผูกปีไว้เป็นค่าแรงหมด ถูเงินค่าผูกปีเงินเหลือให้ค่าแรงหมคน้อยเท่าใดให้เจ้าเมืองกรมการเบิกกรมการคุมเอาเงินเข้าไปส่ง ณ กรุงเทพมหานคร" แสดงให้ปรากฏแต่เพียงว่า การผูกปีมีแน่นอนแล้วตั้งแต่รัชกาลที่ ๒ ตอนต้น ส่วนหลักฐานเกี่ยวกับการผูกปีซึ่งมีอายุปีรองลงมาประมาณ ๑๒ ปีเป็นบันทึกรายวันของจอห์น ครอว์เฟิตเรื่อง Journal of an Embassy from the Governor General of India to the Courts of Siam and Cochin China

๑๗๖๖, ๖.๒ เล่มที่ ๕ ท้องตราเรื่องไค้มอบเหล็กหมันเรือให้พระยานครฯ คุมออกมา

๒ John Crawford, Journal of an Embassy from the Governor-General of India to the Courts of Siam and Cochin China (London : Henry Colburn, New Burlington Street, 1838) หนังสือเล่มนี้แบ่งออก

เป็น ๒ ส่วน ส่วนแรก ๑๑ บทเป็นบันทึกรายวัน ส่วน ๗ บทหลังเป็นการเรียบเรียง โดยมีความเห็นและข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับประเทศไทยและเวียตนามอย่างรอบคอบ หนังสือเล่มนี้เดิมเป็นเพียงรายงานที่ครอว์เฟิตเสนอต่อรัฐบาลอังกฤษที่อื่นเคยภายหลัง เดินทางกลับถึงกัลกัตตาในปี พ.ศ. ๒๓๖๕ ต่อมาจึงได้รับการตีพิมพ์เป็นเล่มครั้งแรก โดยเกือบไม่มีการแก้ไขในปี ค.ศ. ๑๘๖๘ (พ.ศ. ๒๓๗๑) และพิมพ์อีกครั้งในปี ค.ศ. ๑๘๓๐ (พ.ศ. ๒๓๗๓) และนำมาพิมพ์อีกครั้งหนึ่งในปี ค.ศ. ๑๘๖๗ (พ.ศ. ๒๔๑๐)

โดยลดชื่อหนังสือเหลือเพียง Journal of an Embassy to the Courts of Siam and Cochin China. โปรดอ่านรายละเอียดเกี่ยวกับหนังสือเล่มนี้ใน John Crawford, Journal of an Embassy to the Courts of Siam and Cochin China ฉบับพิมพ์ ค.ศ. ๑๘๖๗ ซึ่งเควิก เค. วัลยาจเขียนบทนำเกี่ยวกับ ประวัติความเป็นมาของหนังสือเล่มนี้และงานเล่มอื่น ๆ ของครอว์เฟิตไว้.

และ The Crawford Papers^๑ ซึ่งเป็นหนังสือรวบรวมจดหมายติดต่อกันระหว่าง
 ครัวฟิตและตัวแทนรัฐบาลอังกฤษที่อื่นในระหว่างและหลังการเดินทางเข้ามา
 ประเทศไทยก็ไม่ไ้กระบุถึงการผูกปี้ว่ามีขึ้นครั้งแรกเมื่อใด คงเนื้อความในจดหมาย
 รายงานฉบับลงวันที่ ๓ เมษายน พ.ศ. ๒๓๖๖ ซึ่งเขียนขึ้นภายหลังการเดินทาง
 เข้ามาเมืองไทยประมาณ ๑ ปี กล่าวถึงเรื่องการผูกปี้ว่าเป็นภาษีที่เรียกเก็บจากคนจีน
 ทุกปีละ ๒ บาทกับค่าธรรมเนียมอีกบางส่วน ดังนี้

ภาษียาหัวนั้น (the capitation tax) เรียกเก็บเฉพาะแต่ชาวจีนและ
 เรียกเก็บจากพลเมืองที่บรรลุนิติภาวะ และเป็นชายเท่านั้น ซึ่งได้แก่ชายที่มี
 อายุตั้งแต่ ๒๐ ปีขึ้นไป ในเขตเมืองและเขตกรุงเทพฯ มีประชาชนผู้เสียภาษี
 นี้ ๓๑,๐๐๐ คน ภาษีนี้นับผู้หลักเดียวไม่เสียภาษีอยู่เป็นจำนวนมาก จำนวนที่เรียก
 เก็บคือหัวละ ๒ บาทต่อปี กับค่าธรรมเนียมเล็กน้อยสำหรับผูกปี้ ชาวจีนทุกคน
 ที่จ่ายภาษีนี้นี้จะไ้รับใบเสร็จและแผนเหรียญซึ่งจะตองนำมาติดไว้ที่ข้อมือ ถ้า
 ปราบกฏว่าผู้ใดมิไ้แสดงไว้ที่ข้อมือ ก็อาจถูกจับกุมและบังคับให้จ่ายซ้ำอีกได้^๒

ส่วนหนังสือเล่มอื่น เป็นต้นว่า The Kingdom and People of Siam^๓ และ
เล่าเรื่องกรุงสยาม^๔ แม้ผู้เขียนหนังสือแต่ละเล่มจะไ้กล่าวถึงการผูกปี้ แต่ก็ไ้ไ้
 ระบุถึงการเริ่มต้นที่มีการผูกปี้ไว้ด้วย

^๑ John Crawford, The Crawford Papers รายงานเกี่ยวกับเมือง
 ไทยอย่างละเอียดอยู่ระหว่างหน้า ๑๐๑-๑๖๗.

^๒ จอห์น ครัวฟิต, เอกสารของครัวฟิต, หน้า ๑๒๒. คำที่ขีดเส้น
 ผู้เขียนแก้ไขคำแปลเดิมที่ว่า "โดยยกบางส่วนให้ผู้มีหน้าที่เรียกเก็บ" เพื่อให้ตรงกับ
 ความหมายตามฉบับภาษาอังกฤษ.

^๓ John Bowring, The Kingdom and People of Siam (London :
 Oxford University Press, 1969), 2 : 395.

^๔ บัง-บัพติสต์ ปลายเลกัวร์, เล่าเรื่องเมืองไทย, หน้า ๒๗๕.

หลักฐานซึ่งอาจช่วยในการพิจารณาถึงการเริ่มต้นครั้งแรกของการผูกปื มีเพียงเอกสารทางราชการในรัชกาลที่ ๔ คือ "สารตราว่าด้วยให้ ^{ชาหลวง}เจ้าเมืองกรมการ 1
ผูกปืข้อมือจีน"^๑ และ "สารตราโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าเมืองกรมการกับชาหลวงผูกปื
ตีตราประจำครั้งข้อมือจีนตามท้องตรา"^๒ เอกสารทั้งสองฉบับเป็นสารตราที่มีไปยัง
เมืองต่าง ๆ เพื่อให้ดำเนินการผูกปืเมื่อปี จ.ศ. ๑๒๑๓ (พ.ศ. ๒๓๕๘) โดยทั้งสอง
ฉบับมีเนื้อความตรงกันทุกประการ เพียงแต่ส่งไปต่างเมืองเท่านั้น สารตรานี้มีข้อความ
ที่กล่าวถึงการเริ่มต้นการผูกปืไว้ว่า "จึงมีทำเนียบแผ่นดินในพระบาทพระเจ้าอยู่หัวทุก
พระองค์มาเพื่อเจดีย์ถ่อนแรงให้เขามาไพร่บ้านพลเมืองซึ่งศึกแล้วนั้นลงบ้าง ด้วยการ
ขอแรงเงินที่ไม่ได้ศักนั้นมาใช้สอยราชการโดยสมควร"^๓ ซึ่งก็ยังไม่ทำให้ระยะเวลา
เกี่ยวกับการเริ่มต้นของการผูกปืกระจำงชัดขึ้นนัก ดังนั้นจึงต้องพิจารณาว่า "พระบาท
พระเจ้าอยู่หัวทุกพระองค์มา" ตามความหมายของสารตรานี้หมายถึงพระมหากษัตริย์
พระองค์ใดและในสมัยใด

จากการศึกษาการอ้างพระนามพระมหากษัตริย์ในหนังสือหลายเล่มเป็นต้นว่า
พระราชพงศาวดารกรุงเก่าฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติ^๔ พระราชพงศาวดารกรุงรัตน-

^๑ หจข., ร.๔ กพ.๕ สารตราว่าด้วยให้ ^{ชาหลวง}เจ้าเมืองกรมการ 1
จีน จ.ศ. ๑๒๑๓, หน้า ๑๕๓-๑๖๓. | ข้อมือ

^๒ หวญ., ร.๔ เลขที่ ๑๓๓ สารตราโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าเมืองกรมการ
กับชาหลวงผูกปืตีตราประจำครั้งข้อมือจีนตามท้องตรา.

^๓ หจข., ร.๔ กพ.๕ สารตราว่าด้วยให้ ^{ชาหลวง}เจ้าเมืองกรมการ 1
จีน จ.ศ. ๑๒๑๓, หน้า ๑๕๘. | ข้อมือ

^๔ "พระราชพงศาวดารกรุงเก่าฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติ" ใน คำให้การ
ชาวกรุงเก่า, คำให้การขลุ่ยหลวงหวัดและพระราชพงศาวดารกรุงเก่าฉบับหลวง
ประเสริฐอักษรนิติ (พระนคร : สำนักพิมพ์คลังวิทยา, ๒๕๑๕), หน้า ๘๘๓-๘๘๕.

โกสินทร์ฉบับหอสมุดแห่งชาติรัชกาลที่ ๑-๔^๑ และพระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา^๒ พบว่า การอ้างพระนามพระมหากษัตริย์ไทยซึ่งครองราชย์ก่อนสมัยรัตนโกสินทร์โดยทั่วไปไม่มีการใช้ "พระบาท" นำหน้าพระนามพระมหากษัตริย์และอ้างพระนามเพียงสั้น ๆ เป็นคั่นว่า สมเด็จพระราเมศวร สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ^๓ ส่วนการอ้างพระนามพระมหากษัตริย์ไทยสมัยรัตนโกสินทร์มีการใช้ "พระบาท" นำหน้าพระนามพระมหากษัตริย์เสมอ ประกอบกับในรัชกาลที่ ๔ เมื่อ พ.ศ. ๒๓๔๕ ก่อนหน้ามีสารตรา ๒ ฉบับข้างต้น ได้มีพระราชบัญญัติกำหนดให้ใช้คำว่า "พระบาท" นำหน้าพระนามพระมหากษัตริย์^๔ และให้อ้างพระนามพระมหากษัตริย์สมัยรัตนโกสินทร์ตามลำดับรัชกาลว่า "แผ่นดินพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก แผ่นดินพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย แผ่นดินพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ... และในแผ่นดินปัจจุบันนี้ให้อ้างว่า แผ่นดินพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว"^๕ ซึ่งสอดคล้องกับการอ้างพระนามในหนังสือที่กล่าวไว้ข้างต้น จึงทำให้สันนิษฐานได้ว่า คำว่า "พระบาทพระเจ้าอยู่หัว" มีความหมายเฉพาะถึงพระมหากษัตริย์สมัยรัตนโกสินทร์

ด้วยข้อสันนิษฐานดังกล่าวข้างต้น ช่วยให้พิจารณาได้ว่า การผูกบัพซึ่ง "มีท่าเนียมแผ่นดินในพระบาทพระเจ้าอยู่หัวทุกพระองค์มา" นั้นอาจเริ่มมีขึ้นตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๑ แล้วแต่จะเริ่มมีขึ้นครั้งแรกเมื่อใดไม่มีหลักฐานระบุไว้แน่นอน

^๑พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ฉบับหอสมุดแห่งชาติรัชกาลที่ ๑ - รัชกาลที่ ๒ และ พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ฉบับหอสมุดแห่งชาติรัชกาลที่ ๓- รัชกาลที่ ๔.

^๒พระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา, ๒ เล่ม (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์คลังวิทยา, ๒๕๑๖).

^๓พระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา, ๑ : ๑๑๓ และ ๑๒๑.

^๔กรมหลวงนรินทรเทวี, จดหมายเหตุความทรงจำกรมหลวงนรินทรเทวี . . . , หน้า ๒๔๑.

^๕พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ฉบับหอสมุดแห่งชาติรัชกาลที่ ๓- รัชกาลที่ ๔, หน้า ๔๔๕.

ปัญหาและข้อพิจารณาเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การผูกปี้ในระยะแรกของประการ

การศึกษาถึงการผูกปี้ในระยะต้น นอกเหนือจากความคลุมเครือในเรื่องการเริ่มต้นการผูกปี้ครั้งแรกแล้ว ยังมีข้อขัดแย้งเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การผูกปี้บางประการอันได้แก่กำหนดเวลาในการผูกปี้ และจำนวนเงินที่คนจีนต้องเสียแทนการถูกเกณฑ์แรงงาน

ในพระนิพนธ์เรื่อง "ตำนานภาษีอากรบางอย่าง" ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ พระองค์ทรงนิพนธ์เกี่ยวกับลักษณะและที่มาของรายได้แผ่นดินในรัชกาลที่ ๒ โดยอ้างอิงว่า "มีจำแนกรายการปรากฏอยู่ในหนังสือพระราชพงศาวดารเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ กับจดหมายเหตุของครอว์เฟิตทูตอังกฤษซึ่งเข้ามาในรัชกาลที่ ๒ เมื่อปีมะเมีย พ.ศ. ๒๓๖๕" และพระองค์ได้ทรงนิพนธ์เกี่ยวกับเรื่องเงินได้ผูกปี้ไว้ว่าเป็นเงินที่เรียกเก็บจากคนจีนมีอัตราเท่ากับทาสคือปีละ ๕๐ สตางค์ โดยจัดเก็บจากคนจีนทุก ๓ ปีเป็นเงิน ๑ บาทกับ ๕๐ สตางค์ ความในพระนิพนธ์มีว่า

ส่วนนั้น เงินที่ยอมให้ใครเสียแทนเข้าเวรรับราชการจึงเรียกว่าข้าราชการอย่าง ๑ เงินบังคับเรียกจากคนจีนแทนแรงงานรับราชการพิกัดเท่ากับทาสกรรมกรปีละ ๕๐ สตางค์ ๓ ปีเก็บครั้งหนึ่ง บาท ๑ กับ ๕๐ สตางค์ ใครเสียแล้วผูกปี้ครั้งที่ขอมือให้สำคัญ จึงเรียกว่าเงินผูกปี้อย่าง ๑^๑

เรื่องเงินได้ผูกปี้ที่พระองค์ทรงนิพนธ์ไว้นี้ นักวิชาการทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศได้นำไปอ้างอิงอย่างแพร่หลายในหนังสือหลายเล่มเป็นต้นว่า Ancient Siamese Government and Administration ของ H.G. Quaritch Wales^๒ และ J.C Ingram นำนางานเล่มนี้ของเวลส์ ไปอ้างอิงต่อไปใน Economic Change in

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^๑สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, "ตำนานภาษีอากรบางอย่าง" ใน ลัทธิธรรมนิยมต่าง ๆ (นครหลวงกรุงเทพธนบุรี : สำนักพิมพ์บรรณาคาร, ๒๕๑๕) ๒ : ๑๕๕ และ ๑๕๖.

^๒H.G. Quaritch Wales, Ancient Siamese Government and Administration (New York : Peragon Book Reprint Corp., 1965), p.201.

Thailand 1853-1970” และมัลลิกา เรื่องระพีนำไปอ้างอิงในวิทยานิพนธ์เรื่อง “บทบาทของชาวจีนในค่านเศรษฐกิจ สังคม และศิลปกรรม สมัยรัชกาลที่ ๑ ถึง รัชกาลที่ ๔ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์”^๒ การค้นคว้านี้ทำให้ดูเสมือนเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า การผูกปี่ในเบื้องต้นแรกมีการเรียกเก็บเงิน ๑.๕๐ บาทในทุก ๆ ๓ ปีตามพระนิพนธ์ของพระองค์

งานเขียนทางประวัติศาสตร์อีกเล่มหนึ่งทีกล่าวถึงการผูกปี่ในระยะต้นไว้บ้างคือ หนังสือเรื่อง Chinese Society in Thailand : An Analytical History ของ G.W. Skinner ซึ่งเสนอข้อสรุปขัดแย้งกับพระนิพนธ์ของสมเด็จพระยาคำรงราชานุภาพ โดยนายสกินเนอร์สรุปว่า การผูกปี่ในระยะต้นนั้นมีทุกปี ปีละ ๑.๕๐ บาทแล้วมีการเปลี่ยนแปลงในภายหลัง^๓

J.C. Ingram, Economic Change in Thailand 1853-1970 (California : Stanford University Press, 1971), p. 30-31.

^๒มัลลิกา เรื่องระพี, “บทบาทของชาวจีนในค่านเศรษฐกิจ สังคมและศิลปกรรม ...,” หน้า ๕๔.

^๓G.W. Skinner, Chinese Society in Thailand ..., p. 123.

หนังสือที่นายสกินเนอร์ใช้อ้างอิงและสรุปในเรื่องนี้มี ๓ เล่ม เล่มแรกคือ Crawford Papers เป็นหนังสือที่ส่วนใหญ่รวบรวมจดหมาย ารติดต่อระหว่างครอว์เฟิร์ดกับตัวแทนรัฐบาลอังกฤษที่อื่นเคยในระยะเวลาที่ครอว์เฟิร์ดเดินทางเข้ามาเมืองไทยและหลังจากนั้นแล้วหนังสือเล่มนี้หอสมุดวชิรญาณจัดพิมพ์ในปี พ.ศ. ๒๔๕๔ โดยรวบรวมเฉพาะจดหมายที่เกี่ยวกับประเทศไทย เล่มสองคือ หนังสือของเวสต์ที่กล่าวแล้ว และเล่มสุดท้ายคือบันทึกของ W.S.W. Muschenberger, A Narrative of a Voyage round the World, during the Years, '36 and '37, including a narrative of an embassy to the Sultan of Muscat and the King of Siam, Vol. II. (London : Richard Bentley, 1838) เนื่องจากไม่อาจค้นพบหนังสือเล่มนี้ได้ในห้องสมุดสำคัญ ๆ หลายแห่งจึงไม่อาจทราบถึงเนื้อหาเกี่ยวกับการผูกปี่ภายในเล่มได้ จึงยังไม่อาจหาข้อพิจารณาได้ว่าเหตุใดสกินเนอร์จึงสรุปแตกต่างออกไป.

ด้วยข้อมูลและข้อสรุปที่ขัดแย้งกันนี้ จึงได้ตรวจสอบหลักฐานที่สมเด็จพระ
กรมพระยาคำรงราชานุภาพทรงอ้างไว้ พบว่า "พระราชพงศาวดารเจ้าพระยา
ทิพากรวงศ์"^๑ ซึ่งเป็นพระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ในรัชกาลที่ ๑ ถึงรัชกาล
ที่ ๔ นั้นไม่มีส่วนใดกล่าวถึงการผูกปี้ไว้ ส่วน "จดหมายเหตุของครอว์เฟิตทูตอังกฤษ
ซึ่งเข้ามาในรัชกาลที่ ๒ เมื่อปีมะเมีย พ.ศ. ๒๓๖๕"^๒ นั้นเข้าใจว่าเป็นหนังสือเรื่อง
Journal of an Embassy from the Governor-General of India to the
Courts of Siam and Cochin China. ซึ่งครอว์เฟิตบันทึกและเรียบเรียง
ขึ้น และมีการกล่าวถึงการผูกปี้ไว้จริง แต่มีข้อแตกต่างไปจากพระนิพนธ์ของพระองค์
โดยครอว์เฟิตกล่าวถึงจำนวนเงินที่เก็บจากคนจีนว่าเป็น "๒ บาทกับ ๑ เฟื้องและอีก
ครึ่งหนึ่งของเฟื้อง" (๒ บาทกับ ๑ เฟื้อง ๒ ไพ) แต่ไม่ได้ระบุชัดถึงกำหนดเวลาการ
จัดเก็บไว้^๓ นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาเกี่ยวกับจำนวนเงินที่ทาสต้องเสียแทนการเกณฑ์
แรงงานปีละ ๔ วันนั้น พบว่า ใน "ประกาศที่จะหักไพร่สมตาย ชรา พิการ" ซึ่ง
ประกาศใช้เมื่อ พ.ศ. ๒๔๒๐ ระบุว่า เป็นธรรมเนียมเก่าที่ปฏิบัติมานานแล้วสำหรับ

^๑หนังสือทั้ง ๔ เล่มได้แก่ เจ้าพระยาทิพากรวงศ์, พระราชพงศาวดาร
กรุงรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ ๑ (พระนคร : องค์การค้าคุรุสภา, ๒๕๐๓), พระราช
พงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ ๒ (พระนคร : องค์การค้าคุรุสภา, ๒๕๐๔),
พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ ๓ (พระนคร : องค์การค้าคุรุสภา,
๒๕๐๔) และ พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ ๔ (พระนคร : องค์การ
การค้าคุรุสภา, ๒๕๐๗).

^๒สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาคำรงราชานุภาพ, "ตำนานภาณี
อากรบางอย่าง", หน้า ๑๕๕.

^๓John Crawford, Journal of an Embassy ..., p. 386.

ส่วนในจดหมายรายงานฉบับลงวันที่ ๗ เมษายน พ.ศ. ๒๓๖๖ นั้นครอว์เฟิต
ระบุว่ามีการจัดเก็บทุกปี และเสียเงินจำนวน ๒ บาทกับอีกเล็กน้อยสำหรับผู้จัดเก็บ
ไปรคดูในรายละเอียดใน The Crawford Papers, p. 122.

ทาสที่ต้องเสียเงินแทนการเกณฑ์แรงงานปีละ ๑ บาท ๕๐ สตางค์ ไม่ใช่ปีละ ๕๐ สตางค์อย่างที่พระองค์ทรงนิพนธ์ไว้

เนื่องจากเรื่องผูกปิ่นสามเคี้ยว กรมพระยาคำรงราชานุภาพทรงนิพนธ์ไว้ให้ข้อเท็จจริงตรงกันข้ามจากหนังสือที่พระองค์ทรงใช้อ้างอิงในพระนิพนธ์ และยังขัดแย้งกับหลักฐานอื่น ดังนั้นจึงเป็นความจำเป็นในการตรวจสอบความถูกต้องของข้อเท็จจริงที่ครอว์เฟิตบันทึกไว้ โดยในการพิจารณาจะนำข้อเท็จจริงใน The Crawford Papers มาพิจารณาร่วมด้วย เพราะพิจารณาว่าเป็นข้อเท็จจริงเดียวกันเนื่องจากบันทึกโดยคนเดียวกันและในระยะเวลาใกล้เคียงกัน

* อัญชลี สุธาชัยนัฏ, "ความเปลี่ยนแปลงของระบบไพร่ . . .," หน้า ๒๑๕.

* บันทึกเรื่อง Journal of an Embassy to the Courts of Siam and Cochin China สันนิษฐานว่าคงเขียนขึ้นในระหว่างการเดินทางนับแต่ออกจากเมืองกัลกัตตาในวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๓๖๔ เพื่อเป็นทูตมายังประเทศไทยและต่อไปยังเวียตนาม จนกระทั่งกลับถึงกัลกัตตาในวันที่ ๒๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๓๖๕ และเสนอรายงานบันทึกชุดนี้ในปีนั้นด้วย ส่วน The Crawford Papers โดยเฉพาะจดหมายลงวันที่ ๓ เมษายน พ.ศ. ๒๓๖๖ นั้นเวลาในจดหมายบ่งว่าเป็นรายงานเกี่ยวกับเมืองไทยที่ครอว์เฟิตเขียนขึ้นในภายหลังจากเดินทางเข้ามาเมืองไทยประมาณ ๑ ปี เพราะฉะนั้น Journal of an Embassy . . . นั้นบันทึกไว้ก่อน อย่างไรก็ตามก็จัดได้ว่ามีเวลาการบันทึกใกล้เคียงกันมาก หนังสือทั้ง ๒ เล่มนี้กล่าวถึงการผูกปิ่นไว้ทั้งคู่ เพียงแต่ให้ข้อมูลไว้ไม่สมบูรณ์ แต่น่าเชื่อได้ว่าเป็นข้อเท็จจริงเดียวกันที่ครอว์เฟิตรับทราบมา แต่ไม่ได้เขียนไว้สมบูรณ์ กล่าวคือ บันทึกฉบับแรกคือ ใน Journal of an Embassy . . . กล่าวถึงจำนวนเงินผูกปิ่นไว้ว่า ๒ บาทกับ ๑ เฟื้อง ๒ ไพ แต่ไม่ระบุว่าเก็บทุกปี ส่วนใน The Crawford Papers ระบุว่าผูกปิ่นไว้ทุกปี แต่จำนวนเงินกล่าวไว้ว่าเป็น ๒ บาทไม่ระบุขีดเกี่ยวกับ ๑ เฟื้อง ๒ ไพ กล่าวแต่เพียงว่ามีค่าธรรมเนียมจำนวนหนึ่งยกให้แก่ผู้จัดเก็บ

โปรดดูรายละเอียดใน John Crawford, Journal of an Embassy . . . ในส่วนบทนำของ David K. Wiyatt , p. 386-387. and The Crawford Papers. p. 122 and 132-134.

ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการผูกปิ่นโตที่ครอว์เพิตมันทีกไว้เป็นข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น
 ในราวปี พ.ศ. ๒๓๖๕ ซึ่งเป็นปีที่ครอว์เพิตมันทีกมาเมืองไทย แต่หลักฐานเอกสาร
 ของไทยเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การผูกปิ่นโตที่ชัดเจนที่มีอยู่ไม่มีหลักฐานอายุใกล้เคียงกันเพื่อใช้
 ตรวจสอบโดยตรงได้ หลักฐานเอกสารเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การผูกปิ่นโตที่ชัดเจนที่อาจใช้
 เปรียบเคียงศึกษาได้เป็นเอกสารทางราชการ สมัยรัชกาลที่ ๔ ที่มีอายุห่างจากข้อ
 เเท็จจริงที่ครอว์เพิตมันทีกไว้กว่า ๓๐ ปี เอกสารดังกล่าวคือ "สารตราว่าค่วยให้
 ข้าหลวง เจ้าเมืองกรมการ ผูกปิ่นโตมือเงิน" และ "สารตราโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าเมืองกรมการ
 กับข้าหลวงผูกปิ่นโตตราประจำครั้ง ขอมือเงินตามท้องตรา" ทั้งสองเป็นเอกสารปีเดียวกัน
 คือ พ.ศ. ๒๓๕๘^๑

สารตราทั้งสองฉบับนี้กล่าวถึงประวัติการผูกปิ่นโต กำหนดเวลาการจัดเก็บ และ
 จำนวนเงินที่ต้องเสียไว้ว่า

จึงมีทำเนียบแผ่นดินในพระบาทพระเจ้าอยู่หัวทุกพระองค์มาเพื่อเฉลยผ่อนแรง
 ให้เบาบาไพรบานพลเมืองซึ่งตั้งแคว้นนั้นลงบ้าง ค่วยการขอแรงเงินที่ไม่ไต่ถัก
 นั้นมาไซ่สอยราชการโดยสมควรในกำหนดเว่น ๒ ปี ในปีที ๓ เก่นเดือนหนึ่ง
 ฤาคิดโดยละเอียดว่าเว่น ๓๖ เดือนขอแรงไซ่ราชการเดือนหนึ่ง ถ้าเงินไม่
 มาทำการให้เสียเงินค่าแรงคนละ ๒⁺ แต่บางครั้งบางคราวราชการที่
 ต้องพระราชประสงค์จะทำโดยเร็วมีมาก ไต่เกยโปรดเกล้าฯ ให้วานขอแรง
 เงินคนละเดือนครึ่ง เงินไม่มาทำการเสียเงินคนละ ๒^๒ บางคราวเก่น
 คนละ ๒ เดือน เงินไม่มาทำการก็เสียคนละ ๒⁺ แต่เป็นคั้งนี้ก็เคยมีมา
 บาง ...^๒

ศูนย์วิทยุทรัพยากร

^๑ หจข., ร.๔ กห.๕ สารตราว่าค่วยให้ ข้าหลวง เจ้าเมืองกรมการ ผูกปิ่นโต
มือเงิน จ.ก. ๑๒๑๓, หน้า ๑๕๓-๑๖๓. และ หวญ. ร.๔ เลขที่ ๑๐๓ สารตราโปรด
 เล่าฯ ให้เจ้าเมืองกรมการกับข้าหลวงผูกปิ่นโตตราประจำครั้ง ขอมือเงินตามท้องตรา.
 โปรดดูตัวอย่างรายละเอียดในภาคผนวก ข.

^๒ หจข., ร.๔ กห.๕ สารตราว่าค่วยให้ ข้าหลวง เจ้าเมืองกรมการ ผูกปิ่น
ขอมือเงิน จ.ก. ๑๒๑๓, หน้า ๑๕๔-๑๕๕. ดูรายละเอียดในภาคผนวก ข.

จากข้อความข้างต้นสรุปได้ว่า การผูกปี้เป็นประเพณีมาตั้งแต่แรกแล้ว ที่กำหนดการเรียกเกณฑ์แรงงานคนจีนไว้มีกำหนดเวลาทุกๆ ๓ ปี และกำหนดจำนวนวันทำงานไว้ ๑ เดือน หรือการเกณฑ์แรงงานบางปีอาจมีการกำหนดจำนวนวันทำงานเพิ่มเป็นอีกครั้งเดือนหรืออีก ๒ เดือน ถ้าคนจีนไม่มาทำงานตามจำนวนวันที่กำหนดต้องเสียเงินแทนเป็นเงิน ๘ บาท ๖ บาท และ ๔ บาทต่อจำนวนวันทำงาน ๑ เดือน ๑ เดือนกับอีกครั้งเดือน และ ๒ เดือนตามลำดับ สำระสำคัญนี้แสดงข้อเท็จจริงที่แตกต่างไปจากที่ครอว์เฟิตบันทึกไว้ว่า การผูกปี้มีการเก็บเงินปีละ ๒ บาท (ไม่รวมค่าธรรมเนียม)

การนำข้อเท็จจริงที่ครอว์เฟิตบันทึกไว้และที่สารตรากล่าวไว้มาเทียบเคียงศึกษานี้จึงจำเป็นต้องพิจารณาถึงความน่าเชื่อถือในหลักฐานทั้ง ๒ อย่างนี้

บันทึกของจอห์น ครอว์เฟิต จัดได้ว่าเป็นหลักฐานชั้นต้น เพราะเป็นหลักฐานที่เขียนขึ้นโดยบุคคลร่วมสมัยกับเหตุการณ์และเขียนขึ้นด้วยข้อมูลที่ได้จากการเข้ามาทำนักในไทยในช่วงเวลาหนึ่ง แต่ความผิดพลาดอาจเกิดขึ้นได้เพราะบันทึกโดยชาวต่างประเทศที่เข้ามาอยู่ในไทยเพียงระยะเวลา ๔ เดือนเท่านั้น อาจเป็นเหตุให้ครอว์เฟิตได้รับข้อมูลที่คลาดเคลื่อนได้ อย่างไรก็ตาม โดยทั่วไปแล้วบันทึกของครอว์เฟิตได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับสภาพสังคมไทยในสมัยนั้นในเกือบทุกด้าน และมักใช้เป็นหลักฐานอ้างอิงในการศึกษาสังคมไทยในระยะนี้เสมอ

ส่วนสารตราซึ่งเป็นเอกสารทางราชการทั้ง ๒ ฉบับนั้น แม้จะมีความน่าเชื่อถือในตัวเองระดับหนึ่ง เพราะเขียนขึ้นโดยคนที่อยู่ในเมืองไทย และมีเนื้อความเกี่ยวกับประวัติของการผูกปี้อยู่ด้วย แต่ก็ยังเป็นเอกสารที่เขียนขึ้นสมัยหลังจากระยะเวลาที่ครอว์เฟิตบันทึกข้อเท็จจริงเอาไว้ ประกอบกับเป็นเอกสารที่มีสำระสำคัญมุ่งถึงการผูกปี้ในปีนั้นเป็นสำคัญ อาจทำให้ไม่ได้คำนึงถึงรายละเอียดที่อาจเปลี่ยนแปลงไปแล้ว

เนื่องจากหลักฐานทั้ง ๒ อย่างนี้มีความน่าเชื่อถือในตัวเองระดับหนึ่ง และมีข้อจำกัดในตัวเองคล้ายเช่นกัน ความน่าเชื่อถือของหลักฐานทั้งสองจึงอยู่ในระดับใกล้เคียงกัน อย่างไรก็ตาม เมื่อมีการนำข้อเท็จจริงจากหลักฐานทั้งสองมาเทียบเคียงโดยอาศัยการพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนวันทำงานกับจำนวนเงินที่ต้องเสียแล้ว พบว่าระยะเวลาการผูกปีทุก ๆ ปีและทุก ๆ ๓ ปีไม่ทำให้จำนวนเงินที่คนจีนต้องเสียแตกต่างกันมากนัก กล่าวคือ ในระยะที่มีการผูกปีทุก ๆ ๓ ปี และกำหนดจำนวนวันทำงานไว้ ๑ เดือน เช่น ในคราวผูกปีปี พ.ศ. ๒๓๕๒ คนจีนที่ไม่มาทำงานต้องเสียเงินแทน ๔ บาท หรือบางคราวอาจกำหนดจำนวนวันทำงานเพิ่มจากเดิมอีก ๑๕ วันหรือครึ่งเดือน เช่นในคราวผูกปีปี พ.ศ. ๒๓๕๖^๑ คนจีนต้องเสียเงินแทนเพิ่มอีก ๒ บาทรวมเป็น ๖ บาท หรือบางคราวอาจกำหนดจำนวนวันทำงานเพิ่มเป็น ๑ เดือน คนจีนต้องเสียเงินเพิ่มรวมเป็น ๘ บาท ดังข้อความในสารตราที่กล่าวไว้แล้วข้างต้น ดังนั้นในรัชกาลที่ ๒ จึงอาจเป็นไปได้ที่จะมีการกำหนดจำนวนวันทำงานไว้เพียง ๑๕ วันหรือครึ่งเดือนในทุก ๆ ปี ถ้าไม่มาทำงานต้องเสียเงินแทนเป็นจำนวน ๒ บาท ซึ่งเป็นจำนวนเท่ากับจำนวนเงินที่เพิ่มขึ้นเมื่อมีการกำหนดวันทำงานเพิ่มอันครึ่งเดือนในระยะที่มีการผูกปีทุก ๆ ๓ ปี และแม้จะมีการเก็บเงินทุก ๆ ปี แต่เมื่อรวมเงินที่คนจีนต้องเสียแล้วเป็น ๖ บาทก็ไม่แตกต่างไปจากเสียเงินผูกปีในอัตรา ๔-๘ บาทสมัยรัชกาลที่ ๓ มากนัก

การผูกปีในระยะต้นจึงอาจเป็นไปได้ที่มีการกำหนดไว้ทุกปีโดยมีกำหนดจำนวนวันทำงาน ๑๕ วันหรือครึ่งเดือน หรือต้องเสียเงินแทนเป็นจำนวน ๒ บาท ต่อมาจึงมีการเปลี่ยนแปลงโดยลดจำนวนปีที่ต้องมีการผูกปีลง เหลือเพียง ๓ ปีครั้งหนึ่ง และมีการกำหนดจำนวนวันทำงานในแต่ละคราวขึ้นและลงระหว่าง ๑ เดือนถึง ๒ เดือน หรือต้องเสียเงินแทนในอัตรา ๔ บาทถึง ๘ บาท

^๑ หจข., ร.๔ กท.๕ สารตราว่าควายไท ข้าหลวง เจ้าเมืองกรมการ ผูกปี
 ขอมือจีน จ.ศ. ๑๒๑๗, หน้า ๑๕๕.